

PÉTER KREKÓ
LÓRÁNT GYŐRI
EDIT ZGUT

Z RUSKA S NENÁVISŤOU

činnosť pro-ruských extrémistických skupín
v strednej a východnej Európe

Z RUSKA S NENÁVIŠŤOU

činnosť pro-ruských extrémistických skupín
v strednej a východnej Európe

Péter Krekó
Lóránt Győri
Edit Zgut

Apríl, 2017
Štúdiu vydal Inštitút Political Capital

POLITICAL CAPITAL
POLICY RESEARCH & CONSULTING INSTITUTE

© Political Capital Kft. 2017

ISBN 978-963-9607-17-0

Úvod a poďakovanie	5
Autori a zúčastnené inštitúcie	6
Rakúsko	6
Česká republika	6
Maďarsko	6
Poľsko	6
Slovensko	7
Zhrnutie	8
Separatizmus a iredentizmus ako politická stratégia	8
Nedostatok odpovedí	15
Čo treba urobiť?	16
Česká republika	18
Politický kontext	18
Spojenci na okraji	19
Extrémistická aktivita po anexii Krymu	20
Dezinformácie ako hrozba pre národnú bezpečnosť	21
Slovensko	22
Politický kontext	22
Polovojevská radikalizácia za pomoci Ruska	24
Infiltrácia silových zložiek štátu	25
Maďarsko	26
Politický kontext	26
Jobbik a spol. sa zbierajú okolo ruskej vlajky	27
Aktívne opatrenia: Maďarský národný front a prípad Bélu Kovácsa	28
Európska a regionálna bezpečnostná hrozba	30

Poľsko	32
Politický kontext	32
Obchod s voľbami a špionáž	32
Mäkka sila historických krív	34
Rakúsko	35
Politický kontext	35
Spojenia s Ruskom: uprostred a na okraji prúdu	35
Mesto plesov	37
Dodatok 1 – Protizápadná rétorika v skúmaných krajinách	39
Rakúsko	39
Česká republika	39
Maďarsko	39
Slovensko	40
Poľsko	41
Dodatok 2 – Proruské polovojsenské organizácie v stredovýchodnej Európe	43
Česká republika	43
Maďarsko	44
Slovensko	46

ÚVOD A POĎAKOVANIE

Táto práca je zhrnutím výsledkov niekoľkoročného výskumného projektu, ktorý sa zaoberal piatimi krajinami a analyzoval väzby medzi radou prokremelských osobností a politickými silami v stredovýchodnej Európe vo všeobecnosti, ako aj násilnými pravicovo-extremistickými hnutiami. Inštitút Political Capital už vydal publikácie celoeurópskeho rozsahu¹ a štúdie týkajúce sa konkrétnych krajín na tému väzieb medzi krajne pravicovými politickými aktérmi na Slovensku² a v Maďarsku,³ ako aj správu o „vývoze“ ultrakonzervatívnych, antiliberálnych hodnôt prokremelskými osobnosťami do stredovýchodnej Európy.⁴ Na dôležitom výskume v tejto oblasti sa podieľali aj iní.⁵ Táto štúdia je však prvým vedeckým projektom, ktorý sa zaoberá v prvom rade *násilnými* dôsledkami stratégie Ruska a jeho spojencov zameranej na podporu okrajových extrémistických organizácií s cieľom narušenia bilaterálnych vzťahov s Ukrajinou a Spojenými štátmi, ako aj destabilizácie regiónu. K piatim krajinám, na ktoré sme sa rozhodli sústrediť pozornosť, patria Rakúsko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko a Slovensko. Väčšina našich zistení je príznačných aj pre tendencie v širšom okolí. Toto zhrnutie vychádza z prípadových štúdií jednotlivých krajín, ktoré boli pripravené v spolupráci s miestnymi odborníkmi a investigatívnymi novinármi. Ďakujeme autorom a inštitúciám, uvedeným v nasledujúcom zozname. Všetky chyby a opomenutia sú výhradne naše.

1 SZABADOS, K. a KREKÓ, P. *Russia's Far-Right Friends*. Dostupné na: http://www.riskandforecast.com/post/in-depth-analysis/russia-s-far-right-friends_349.html; Political Capital Institute. *The Russian Connection. The Spread of Pro-Russian Policies on the European Far Right*. Budapešť: 2014. Dostupné na: http://www.riskandforecast.com/useruploads/files/pc_flash_report_russian_connection.pdf

2 KREKÓ, P. et al. *Marching Towards Eurasia, The Kremlin connections of the Slovak far-right*. Political Capital-Social Development Institute, 2015. [cit: 2017-03-20].

3 JUHÁSZ, A. et al. "I am Eurasian" - the Kremlin Connections of the Hungarian Far-Right. Political Capital-Social Development Institute, 2015. [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_SDI_Boll_study_JamEurasian.pdf

4 KREKÓ, P. et al. *The Weaponization of Culture - Kremlin's Traditional Agenda and the Export of Values to Central Eastern Europe*. Political Capital, 2016. [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_reactionary_values_CEE_20160727.pdf

5 SHEKHOVTSOV, A. *Tango Noir: Russia and the Western Far Right: Tango Noir*. Abingdon: Routledge, 2017 (chystané); POLYAKOVA, A. *Putinism and the European Far Right*. Institute of Modern Russia, 2016; ORENSTEIN, M. A. *Putin's Western Allies*. *Foreign Affairs* 25 (2014); LAURELLE, M. (Ed.) *Eurasianism and the European Far Right: Reshaping the Europe-Russia Relationship*. Lexington Books, 2015; MUDDE, C. *Russia's Trojan Horse*. *openDemocracy*, 2014.

AUTORI A ZÚČASTNENÉ INŠTITÚCIE

Rakúsko

Fabian Schmid – investigatívny novinár, Derstandard.at

Dr. Bernhard Weidinger – analytik, Dokumentačné centrum rakúskeho odporu (DÖW)

Česká republika

Jakub Janda – vedúci programu Kremlin Watch, zástupca riaditeľa pre politické záležitosti, think-tank Európske hodnoty

Petra Vejvodová PhD. – odborný asistent, Katedra politológie, Fakulta sociálnych štúdií, Masarykova univerzita v Brne

Veronika Víchová - analytik, think-tank Európske hodnoty

Maďarsko

András Dezső a Szabolcs Panyi – investigatívny novinár, Index.hu

Lóránt Győri – geopolitický analytik, Inštitút Political Capital

Attila Juhász – vedúci analytik, Inštitút Political Capital

Péter Krekó PhD. – vedúci spolupracovník Inštitútu Political Capital, hosťujúci profesor Univerzity v Indiane, odborný asistent Univerzity Loránda Eötvösa

Edit Zgut – zahraničnopolitický analytik, Inštitút Political Capital

Poľsko

Michał Kacwicz – investigatívny novinár, Newsweek.pl

Lukasz Wenerski – analytik a projektový manažér Európskeho programu, Inštitút pre verejné otázky (ISP)

Slovensko

Radovan Bránik – nezávislý bezpečnostný analytik, bloger

Grigorij Mesežnikov PhD. – politológ, prezident Inštitútu pre verejné otázky

Daniel Milo JUDr. – vedúci výskumný pracovník, vedúci Programu strategickej komunikácie, GLOBSEC Policy Institute

INSTITUTE OF
PUBLIC AFFAIRS

INSTITUTE FOR
PUBLIC AFFAIRS

Publikácia vyšla vďaka podpore National Endowment for Democracy

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

Separatizmus a iredentizmus ako politická stratégia

Od začiatku krízy na Ukrajine bolo možné pozorovať ako sa pravico-vo-extrémistické organizácie, ktorých tradičnými terčmi a nepriateľmi boli dovtedy najmä národnostné, náboženské a sexuálne menšiny, začínajú preorientovávať na geopolitické otázky. Nielen, že sa búria proti NATO a Európskej únii, ale spája ich aj náklonnosť k Rusku Vladimíra Putina, ktoré považujú za ideologický a politický vzor, aj hlboká nenávisť proti Ukrajine.

Vzhľadom na mnohé ideologické a osobné väzby medzi ruskými podnikateľmi, politikmi, diplomatmi a organizáciami, ktoré sme objavili v rámci tohto výskumu, je možné tvrdiť, že tieto väzby nie sú náhodné. Naopak, zdajú sa byť súčasťou širšej snahy Kremľa o destabilizáciu regiónu a bilaterálnych vzťahov s Ukrajinou najmä živíením skutočných „rozvracačov“ v regióne – separatistických, revizionistických a ultranacionalistických organizácií. Čím viac sporov medzi týmito krajinami existuje, čím viac je obnovených historických treníc o hranice a čím väčší je v regióne prítomný strach a nedôvera, tým lepšie pre Kremľ. Sám Vladimír Putin urobil niekoľko zvláštnych vyjadrení, ktoré čosi prezrádzajú o destabilizačných úmysloch Moskvy: *„Nieкто sa chce znovu zaoberať výsledkami Druhej svetovej vojny – tak sa tým teda zaoberajme. Ale potom sa musíme baviť nielen o Kaliningrade, ale o všetkom, od východného Nemecka až po Lvov, ktorý bol súčasťou Poľska, a tak ďalej. Potom je tu ešte Maďarsko a Rumunsko. (...) Berte vľajku a podte na to.“*⁶

Pohrávanie sa s územnou dezintegráciou a podpora separatistických hnutí nie je ničím novým v inventári Kremľa: Rusko sa do podobných aktivít zapojilo už po celom západnom svete, poskytujúc podporu rôznym organizáciám od talianskej Lega Nord po kalifornské separatistic-

⁶ Putin Discusses Trump, OPEC, Rosneft, Brexit, Japan (Transcript). Bloomberg. 5. 9. 2016 [cit: 2017-03-29]. Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-09-05/putin-discusses-trump-opec-rosneft-brexit-japan-transcript>

ké hnutie.^{7,8} Východoeurópsky región, ktorý bol súčasťou Sovietskeho bloku do roku 1990, má v tejto súvislosti zvláštne miesto, najmä od vypuknutia krízy na Ukrajine, v dôsledku ktorého si Kremľ vyčlenil pre región vyššie finančné zdroje a uskutočnil aktívnejšie opatrenia.

Uniknuté e-maily hlavného stratéga Vladislava Surkova, človeka stoja- ceho za pripojením Krymu,⁹ dokazujú, že v roku 2014 bola stanovená veľká destabilizačná stratégia, cieľmi ktorej bolo dosiahnutie autonómie Zakarpatskej Ukrajiny a federalizácia Ukrajiny prostredníctvom vyvo- lávania konfliktov medzi rusínskou a maďarskou menšinou na jednej strane a ukrajinskou krajnou pravícou na druhej, za pomoci separatisticko-nacionalistických organizácií na Ukrajine, v Maďarsku a v Rusku. Navyše k tomu prokremelský bieloruský aktivista Alexander Usovskij zorganizoval protesty proti Ukrajine a za odštiepenie ukrajinských te- ritórií, platiac miestnym nacionalistickým hnutiam v Poľsku, Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku z finančnej podpory Konstantina Malofejeva, pravoslávneho oligarchu blízkeho Kremľu, ktorý tiež podporoval proruských „rebelov“ na Ukrajine.¹⁰ Počas nedávneho škandálu „Landromat“ vyšlo najavo, že Mateusz Piskorski, popredný predstaviteľ poľskej strany Zmiana a podporovateľ prokremelských a proruských separatistov, a taktiež aj organizátor falošných volebných pozorovateľských misií, ktorý je v súčasnosti zadržaný za špionáž,

7 SHEKHOVTSOV, A. *The Italian far right Lega Nord builds closer ties with Moscow*. 6. 3. 2017 [cit: 2017-03-29]. Dostupné na: <http://anton-shekhovtsov.blogspot.com/2017/03/the-italian-far-right-lega-nord-builds.html>

8 KRAMER, A. E. *California Secession Advocate Faces Scrutiny Over Where He's Based: Russia*. *New York Times*. 21. 2. 2017 [cit: 2017-03-29]. Dostupné na: https://www.nytimes.com/2017/02/21/us/yes-california-calexit-marinelli-russia.html?_r=0

9 KÁLMAN, M. *Kiszivárgott iratok: A Fidesz és a Jobbik segítségével akarta megszállni Kárpátalját Putyin? Kettős Mérce*. 23. 10. 2016 [cit: 2017-03-29]. Dostupné na: http://kettosmerce.blog.hu/2016/10/26/a_fidesz_es_a_jobbik_segitsegevel_akarta_megszallni_karpataljat_putyin

10 *Anti-Ukrainian actions in the Czech Republic and Poland sponsored by the oligarch from Russia*. *24-my.info*. 15. 3. 2017 [cit: 2017-3-29]. Dostupné na: <http://24-my.info/anti-ukrainian-actions-in-the-czech-republic-and-poland-sponsored-by-the-oligarch-from-russia/>

dostával z Kremľa peniaze v rokoch 2012 až 2014.^{11,12} (Niektoré organizácie a aktivity, ktoré prípadová štúdia objavila, sú uvedené v tabuľke 1.)

Hlavná stratégia Moskvy zahŕňa podporu aktivít politických strán a mimovládnych organizácií a intenzívne úsilie zamerané na šírenie dezinformácií. Plán Kremľa tak stavia na sovietskom dedičstve *aktívnych opatrení* usilujúcich o priamy vplyv na politický vývoj v iných krajinách.¹³ Takýto projekt je v súlade s pohľadom súčasného náčelníka generálneho štábu ozbrojených síl Ruskej federácie Valerija Gerasimova, dozorujúceho aktivity ruskej vojenskej rozvedky pre modernú vojnu, ktorý vysvetľoval rok pred pripojením Krymu: „*Informačný priestor otvára široké asymetrické možnosti pre obmedzenie vojenského potenciálu nepriateľa.*“¹⁴

Tabuľka 1: Proruské, anti-ukrajinské radikálne a extrémistické organizácie a ich destabilizujúce aktivity

Krajina	Organizácie	Ludia	Opatrenia
Česká republika	Národní demokracie/ Národní domobrana	Nela Lisková	Zriadenie ilegálneho „konzulátu“ pre Doneckú ľudovú republiku v roku 2016

11 The Russian Laundromat Exposed. OCCRP, 20. 3. 2017 [cit: 2017-3-23]. Dostupné na: <https://www.occrp.org/en/laundromat/the-russian-laundromat-exposed/>; CIEŠLA, W. Kto praľ w Polsce brudne pieniądze z Rosji? *Newsweek Poland*, 19. 3. 2017 [cit: 2017-3-23]. Dostupné na: http://www.newsweek.pl/swiat/polityka/sledztwo-newsweeka-kto-pral-w-polsce-brudne-pieniadze-z-rosji-_film,407123.html

12 RESZKA, P., TOMASZKIEWICZ, M. W “Newsweeku”: Wielbiciel Hitlera, który z pieniędzy Kremļa finansował skrajną prawicę w Polsce. Kim jest Aleksander Usovski? *newsweek.pl*, 3. 4. 2017 [cit: 2017-4-5]. Dostupné na: <http://www.newsweek.pl/polska/polityka/jak-kremil-finansowal-skrajna-prawice-w-polsce,artykuly,408023,1.html>

13 ABRAMS, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. In: *Connections QJ*, no.1 (2016): s. 5-31 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: https://it4sec.org/system/files/15.1.01_abrams.pdf

14 BARTLES, C. K. Getting Gerasimov Right. In: *Military Review*, January-February (2016): s. 30 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art009.pdf

Krajina	Organizácie	Ludia	Opatrenia
Maďarsko	Jobbik	Béla Kovács	Špionáž pre Ruskú federáciu namierená proti EÚ (vyšetovanie začalo v roku 2014)
Maďarsko	Portál Hidfo.ru / Ministerstvo zahraničných vecí Ruska	-	Obvinenie maďarskej vlády z predaja tankov T-72 na Ukrajinu. Táto falošná reportáž sa dostala do tlačovej správy Kremľa v roku 2014
Maďarsko	Maďarský národný front	-	Airsoftový tréning s členmi ruskej Hlavnej správy rozviedky (GRU)
Slovensko	Slovenské hnutie obrody	Marek Rusyniak	Výcvik s bývalými inštruktormi zo Specnaz; spolupráca s organizáciami Narodnyj Sobor, Stiaq, Dobrovolc; nábor separatistických bojovníkov v roku 2014
Polsko	Kongres novej pravice	-	Zločiny z nenávisti zamerané na sochy z čias Druhej svetovej vojny na západnej Ukrajine v roku 2014
Rakúsko	Identitárne hnutie	Martin Sellner	Organizácia protestov proti utečencom, inšpirovaných ideológiou Alexandra Dugina

Cieľom tejto stratégie je zneužitie slabín, ktoré sú stredoeurópskemu regiónu vlastné: trpkých spomienok na územné spory v minulosti, sklonov k nacionalizmu a separatizmu, prízrakov šovinistických ideológií sľubujúcich, že tieto národy znova urobia veľkými.

Priekumy verejnej mienky naznačujú, že je v regióne prítomný nielen xenofóbny nacionalizmus,¹⁵ ale že podpore sa tešia aj revizionistické a expanzívne sklony (pozri tabuľku 2). Ako napísali Bugajski a Assenova:

„Moskva (...) sa snaží využiť politické, národnostné, náboženské a sociálne problémy v stredovýchodnej Európe na to, aby vyviedla vlády z rovnováhy. Akékoľvek oslabenie demokracie v stredovýchodnej Európe môže v kombinácii s nárastom nacionalizmu a populizmu napomôcť dosiahnutiu ruských regionálnych cieľov oslabením demokratických inštitúcií, vyvolávaním rozkolov v Európskej únii a podkopaním efektívnosti NATO.“¹⁶

Proruské extrémistické organizácie často postupujú tak, ako keby vyššie uvedenú stratégiu Moskvy úmyselne realizovali. Výborným príkladom tohto javu je Mládežnícke hnutie 64 žúp (HVM) v Maďarsku. Táto extrémistická organizácia robila nábor do svojich radov aj za hranicami Maďarska, vydávala vyhlásenia o tom, že Zakarpatská oblasť nie je súčasťou Ukrajiny, organizovala protesty na podporu „Doneckej ľudovej republiky“ a dožadovala sa bojkotu čokoládových produktov vyrobených podnikmi Petra Porošenka. Navyše existujú organizácie, ktorých zjavné spojenie s Ruskom je zdokumentované ešte lepšie. Vedúci predstaviteľ MNA 1989, extrémistického hnutia s početnými väzbami na Rusko, v októbri roku 2016 zabil v Maďarsku policajného dôstojníka. Ukázalo sa, že dôstojníci z ruskej vojenskej rozviedky (GRU) prestrojení za ruských diplomatov sa zúčastňovali spoločných airsoftových tréningov s členmi tejto organizácie. Na bývalú webstránku MNA odkazovalo aj vyhlásenie ruského ministerstva zahraničných vecí ako na „dôkaz“ v súvislosti s podstrčenou falošnou správou o maďarských tankoch, ktoré boli údajne vyvezené na Ukrajinu.

15 Pozri “Demand for Right Wing Extremism Index” od Inštitútu Political Capital, www.dereindex.eu

16 BUGAJSKI, J., ASSENOVA, M. *Eurasian Disunion*. Jamestown: 2016, s. 140.

Budapešť sa v poslednom období stáva centrom proruskej extrémnej pravice – centrom proruských medzinárodných extrémistických sietí ako napríklad Knights Templar International – ako aj miestom stretávania a útočiskom pre švédskych, francúzskych a britských extrémistov, pokiaľ štátne orgány nad nimi prižmurujú oko.

Niektorí členovia slovenských krajne pravicových polovojenských organizácií v súčasnosti bojujú na východnej Ukrajine, alebo robia kampaň separatistom na Slovensku, ako napríklad Martin Kepřta, bývalý člen skupiny Slovenskí branci (SB), ktorú v minulosti cvičili niekdajší členovia Specnazu, zvláštnych jednotiek ruských ozbrojených síl. Poľská kontrarozvedka v tejto chvíli vyšetroje prípad Mateusza Piskorského, vodcu poľskej ľavicovej strany Zmena (Zmiana), ako aj bývalého aktivistu za krajne pravicový Kongres novej pravice (KNP) na základe obvinenia zo špionáže pre Rusko. Druhá menovaná skupina sa údajne podieľala na takzvaných „aktívnych opatreniach“ na území Ukrajiny v roku 2014, aby vyprovokovala etnický konflikt proti poľskej menšine žijúcej na západe krajiny.

V Českej republike „Donecká ľudová republika“ otvorila svoj „konzulát“ v septembri 2016 za pomoci českých krajne pravicových aktérov, vrátane polovojenskej skupiny Národní domobrana, ktorú české orgány oficiálne neuznávajú. Výročná správa českej Bezpečnostnej informačnej služby (BIS) sa taktiež zmieňuje o rozšírených väzbách medzi extrémistickými zložkami a Ruskom.

V Rakúsku slúži záujmom Kremľa nielen krajne pravicová strana FPÖ, ale v čoraz väčšej miere sa prejavuje aj spolupráca s Identitárnym hnutím (extrémistickým hnutím mládeže nasledujúcim ideológiu Alexandra Dugina), ktoré zintenzívňuje svoju činnosť, má násilný potenciál a vysokú kapacitu mobilizovať sa. Všetky tieto prípady v prvom rade ukazujú, že Rusko je pre región nielen politickou a informačnou, ale aj bezpečnostnou hrozbou.

Rusko malo už počas anexie Krymu výsostný záujem na tom, aby tieto organizácie destabilizovali región. Okrem toho chce skúšať a podkopávať dôveru v tieto krajiny a ich orgány verejnej moci. V tomto smere našlo prirodzených spojencov v radoch extrémistických hnutí, ktorých hlasy zosilňuje silná proruská mediálna sieť venujúca sa šíreniu falošných správ a konšpiračných teórií najmä prostredníctvom sociálnych médií. Jej úmyslom je prehľbenie etnických, sociálnych a národnostných problémov. Tieto médiá navyše vyzývajú menšiny žijúce na Ukrajine, aby sa odštiepili a pridali sa k rebelom vo východnej časti krajiny. Utečenecká kríza, ktorú ruská vojenská intervencia v Sýrii umocnila, len prispela k vzostupu týchto hnutí a impéria falošných správ na úrodnej pôde prehľbovania strachov, nedôvery a xenofóbie. Táto propaganda stavia na rozšírenej, hoci zatiaľ nie prevládajúcej nedôvere voči krajinám Západu, a má za cieľ obrátiť proti sebe krajiny v regióne.¹⁷

Tabuľka 2: „Patria časti susediacich krajín nám?“ Percentuálny podiel kladných odpovedí (Pew, 2009)¹⁸

Krajina	Súhlasilo (v %)
Bulharsko	66
Maďarsko	61
Rusko	58
Poľsko	51
Česká republika	40
Slovensko	29

¹⁷ GLOBSEC Trends, *Central Europe under the fire of propaganda: Public opinion poll analysis in the Czech Republic, Hungary and Slovakia*. Globsec Policy Institute, September 2016 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: http://www.cepolicy.org/sites/cepolicy.org/files/attachments/glb_trends_en.pdf

¹⁸ *Two Decades After the Wall's Fall*. Pew Global Attitudes, 2009 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://www.pewglobal.org/files/pdf/267.pdf>.

Nedostatok odpovedí

Kremel je schopný veľmi efektívne infiltrovať okrajové strany a polovojenské organizácie v strednej Európe, ktoré vie ľahko kúpiť, alebo ovládať, keďže tieto extrémistické organizácie zvyknú byť malé a ľahko manipulovateľné. Napriek tomu, že úsilie o destabilizáciu regiónu nebolo veľmi intenzívne, túto hrozbu nemožno brať na ľahkú váhu.

Hlavným problémom je, že takémuto úsiliu nebýva vo väčšine krajín kladený odpor. Je zrejmé, že región nie je homogénny. Poľsko, jediná krajina z piatich skúmaných, ktorá má spoločnú hranicu s Ruskom, je tradične ostražitejšia voči pokusom o vplyv a jej politická elita si je vedomá „psychologickej vojny“, ktorú Kremel vedie. Česká vláda sa tiež zdá byť ochotná tieto väzby skúmať a inštitucionálne na ne reagovať. V týchto dvoch krajinách sme mohli pozorovať zatknutia osôb s väzbami na ruskú tajnú službu, ako aj kroky proti špionáži a vyvárať orgánov pre boj s dezinformáciami. Slovenské ministerstvo vnútra nedávno oznámilo, že slovenská polícia zamestná dvanásť nových odborníkov na obranu proti ruským dezinformáciám a hybridným hrozbám, čo bola pravdepodobne aj reakcia na vyjadrenia slovenského prezidenta Andreja Kisku, ktorý kritizoval nepripravenosť štátu takýmto hrozbám čeliť.¹⁹

Maďarsko a Rakúsko sa zatiaľ zdráhajú podniknúť akékoľvek kroky. A vôbec, v celom regióne je rozšírené popieranie existencie ruskej hrozby ako takej. Poprední nacionalisti v regióne sa zvyknú chváliť svojou schopnosťou brániť svoje krajiny pred vonkajšími hrozbami, ale teraz mlčia keď ide o zjavné, často násilné pokusy Ruska zrelativizovať a podkopať suverenitu štátnych inštitúcií. Dokonca ich v tom niekedy podporujú svojim mlčaním na diplomatickom poli a „pragmatickými“ ekonomickými a politickými väzbami s Ruskom.

¹⁹ FINTA, M. Szlovákia az orosz propaganda egyik fontos célországá (Új szó. 21. 3. 2017 [cit: 2017-03-23]. Dostupné na: <http://uj szo.com/online/kozelet/2017/03/21/szlovakia-az-orosz-propaganda-egyik-fontos-celorszag>

Čo treba urobiť?

Na obranu pred touto hrozbou navrhujeme nasledujúce kroky:

1. Ruský vplyv v regióne by sa mal považovať za bezpečnostnú hrozbu. Ministri vnútra a kontrarozvedky musia mať personál, zdroje a politickú podporu na to, aby tieto nekalé väzby odhaľovali.
2. Politici krajín stredovýchodnej Európy sa už ďalej nemôžu otáčať problémom chrbtom v rámci bilaterálnych vzťahov s Ruskom: je potrebné sa zmieňovať o zjavných pokusoch Ruska ovplyvniť ich politickú scénu, ako aj o úsiliach Kremľa manipulovať násilnými organizáciami. O týchto otázkach je potrebné diskutovať bilaterálne.
3. Finančné väzby medzi extrémistickými organizáciami a Ruskom by mali byť oficiálne prešetrované, čerstvo uniknuté informácie by sa mali skúmať v ďalšom období (Surkovove súbory, Usovského e-mail, vyšetrovanie kauzy „Landromat“, atď.).
4. Rozsiahla lustrácia štátnych donucovacích orgánov je nevyhnutná. Donucovacie orgány a tajné služby (najmä v postkomunistických krajinách) sú ešte stále infiltrované ruskou rozvedkou, čo znižuje šance odvrátenia týchto hrozieb.
5. Hrozba ruskej informačnej vojny a politického vplyvu by sa pre tieto krajiny mala stať súčasťou dokumentovania a hodnotenia stavu národnej bezpečnosti, tak ako je tomu v Českej republike (zatiaľ však v nijakej inej krajine tohto regiónu).
6. Prokremelské nálady nachádzajú úrodnú pôdu v euroskeptizme a antiamerikanizme. Politické sily, ktoré chcú obmedziť ruský vplyv, sa musia vzdať protizápadného naratívu.
7. Je potrebná väčšia integrácia tajných služieb. Na to, aby bola prekonaná neochota niektorých členských štátov (napríklad Maďarska) odhaliť potenciálnu hrozbu ruského vplyvu a priznať celoeurópsku škálu tohto problému, Európska únia by sa mala usilovať o väčšiu integráciu tajných služieb členských krajín únie v rámci Európskej rady alebo Európskej komisie.

8. Viac transatlantických politických investícií zo strany Spojených štátov je nutnosťou. V posledných rokoch sme si mohli všimnúť, že „umiernený izolacionizmus“ predchádzajúcej americkej vlády napomáhal nekalému hospodárskemu a politickému vplyvu v širšom regióne stredovýchodnej Európy. V záujme potlačenia tohto trendu by sa Spojené štáty mali viac sústrediť na stredo-európsky región, kolísku oboch svetových vojen v 20. storočí.

Autori: *Petra Vejvodová, Jakub Janda, Veronika Víchová*

Politický kontext

Po páde komunizmu a rozpade Československa v roku 1993 sa Česká republika stala integrovanou súčasťou NATO a EÚ aj vďaka tomu, že sa spomedzi stredoeurópskych postkomunistických štátov stala najbližším spojencom Berlína. Aj keď sú vzťahy medzi týmito dvoma krajinami tradične dôležité (hoci sú zdržanlivé), anexia Krymu Českú republiku polarizovala. Tento krok bol pohotovo označený za ruskú vojenskú agresiu a nezákonnú okupáciu, tak českým parlamentom ako aj českou vládou. Prezident Miloš Zeman však ako jediný fakticky uvítal tento krok s otvorenosťou, ktorú sa neodvážila ukázať nijaká iná vedúca postava členskej krajiny EÚ.

Špecifickosť ruského vplyvu v Českej republike vychádza z toho, že proruskí politickí aktéri predstavujú len malú, hoci hlasnú a viditeľnú frakciu s pomerne obmedzeným politickým vplyvom. Proruské politické spektrum sa opiera o takých politikov ako prezident Zeman alebo Jan Mládek, bývalý minister priemyslu a obchodu (2014–2017), na okrajové subjekty typu krajne pravicovej strany Svoboda a priama demokracie alebo na Komunistickú stranu Čiech a Moravy, či na polovojenské skupiny ako Národní domobrana. Silná proruská scéna „alternatívnych médií“ napomáha posilneniu hlasov spomínaných okrajových organizácií.

Proruské sympatie prevládajú na českej krajne pravicovej a extrémistickej scéne: Tomio Okamura, predseda strany Svoboda a priama demokracie, podporuje referendá v separatistických územiach na východnej Ukrajine; strana Národní demokracie chválila Putinovu snahu o nastolenie poriadku a bezpečnosti na Ukrajine, atď. Nebezpečenstvo týchto organizácií je trojakého druhu. V prvom rade predstavujú priamu celoštátnu hrozbu, ktorú Rusko využíva v hybridnej vojne proti Európe. Po druhé, české proruské polovojenské organizácie predstavujú regionálnu hrozbu prostredníctvom väzieb na slovenskú proruskú extrémistickú a polovojenskú scénu.

Napokon, napriek integrácii krajiny do západných štruktúr, viac ako polovica českého obyvateľstva je pomerne skeptická voči EÚ, vďaka čomu vie Kreml náklady namierené proti „establišmentu“ ľahšie podnietiť, dokonca aj na okrajoch politického spektra. Na druhej strane, Česká republika je exemplárnym prípadom krajiny v stredovýchodnej Európe pokiaľ ide o vyvolanú politickú odozvu. V reakcii na varovanie týkajúce sa hybridnej vojny v Bezpečnostnej stratégii Českej republiky 2015 vytvorilo české ministerstvo vnútra v januári 2017 Centrum proti terorizmu a hybridným hrozbám.

Spojenci na okraji

Strany a politici v rámci aj mimo mainstreamových inštitúcií, poznačení politickou rusofiliou, legitimizujú geopolitické postoje Kremľa a šíria naratívy proti EÚ, USA a NATO. Česká republika je jednou z mála krajín, kde extrémisti často vytvárajú ozvenu hlave štátu: proruský postoj českého prezidenta Miloša Zemana predchádzal udalostiam na Kryme, aj po týchto udalostiach Zeman presadzoval proruskú agendu, často šírenú ruskými štátnymi médiami a proruskými okrajovými médiami, ktoré vystupujú proti tomu, aby Krym bol vrátený Ukrajine a označujú bývalého ukrajinského premiéra Arsenija Jaceňuka za „premiéra vojny.“²⁰

Na okraji politického spektra sa okrem Komunistickej strany nachádzajú aj krajne pravicové strany, ktoré, v súlade s vývinom v Európe už dobre známym, vyjadrujú bezprostrednú podporu Moskve. Táto skupina zahŕňa strany Svoboda a priama demokracie (SPD), Národní demokracie (ND) a Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS). Ich promoskovský postoj a kritiku EÚ a Ameriky sprevádza dávka znechutenia nad migráciou, odmietnutie multikulturalizmu a všeobecná xenofóbia, rámcovaná globálnymi konšpiračnými teóriami.

²⁰ Zeman: Jaceňuk je „premiér války, nechce mírové řešení. *zpravy.e15.cz*. 3. 1. 2015 [cit: 2017-03-20].

Napríklad predseda SPD Tomio Okamura nielen poprel akúkoľvek agresiu na ruskej strane, ale zároveň tvrdil, že „občiansku vojnu“ na Ukrajine rozpútali USA a EÚ a že NATO „zbrojí proti Rusku.“²¹ Člen ND Ladislav Zemánek sa zúčastnil na separatistických voľbách na východe Ukrajiny ako volebný pozorovateľ.²²

Keď príde na propagáciu ruských záujmov, okrajové strany sú ochotné v parlamente vzájomnú nevráživosť odložiť nabok. Hlavná proruská mimovládna organizácia, Inštitút slovanských strategických štúdií, usporiadal pre poslancov semináre na témy „Súčasný fašizmus v Európe“ a „Mýty o Rusku,“ ktoré v roku 2016 organizovala krajne ľavicová Komunistická strana Čiech a Moravy a krajne pravicová Okamurova strana. Ako svoj „pacifistický“ postoj zhrnul Tomio Okamura: „*My chceme hľadať priateľov a spoluprácu, nie si za každú cenu vytvárať nepriateľov*“.²³

Extrémistická aktivita po anexii Krymu

Hoci českých polovojenských hnutí je vo všeobecnosti čoraz menej, nové, na Rusko orientované, sa objavili po vypuknutí Krymskej krízy, čo sa zdá byť viac než len zhodou okolností. Napríklad hnutie Českoslovenští vojáci v záloze proti válce plánované velením NATO (CVZ), založené v roku 2015, vo svojom memorande píše, že v budúcnosti odmieta v akejkoľvek forme bojovať „v radoch“ NATO proti Rusku alebo iným slovanským národom.²⁴ Členmi tejto organizácie sú najmä vycvičení bývalí vojaci, ich výcvik sa uskutočňuje s povolenými zbraňami.

²¹ Ukrajina: kdo je tu vlastně zločincem. *tomio.cz*. 8. 9. 2014 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://www.tomio.cz/aktuality/ukrajina-kdo-je-tu-vlastne-zlocincem/>

²² ŽILKOVÁ, V. Volby v Donbasu sledovali vedle senátora Doubravy i fašisté z Maďarska. *iDNES.cz*. 3. 11. 2014 [cit: 2017-03-20] http://zpravy.idnes.cz/na-separatisticke-volby-v-donbasu-dohlizeli-clenove-krajne-pravicovych-stran-1hj-/zahranicni.aspx?c=A141103_130917_zahranicni_vez

²³ Tomio Okamura: Sankce vůči Rusku byly od počátku naprostá hloupost. *spd.cz* [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://spd.cz/tomio-okamura-sankce-vuci-rusku-byly-od-pocatku-napros-ta-hloupost/>

²⁴ MEMORANDUM CZECHOSLOVAK SOLDIERS IN AMBUSH WAR AGAINST THE PLANNED NATO COMMAND. *csla.komuna.cz* [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://csla.komuna.cz/memorandum-en-version/>

Ďalšia organizácia, polovojenský útvar Národní domobrana (ND), bola vytvorená osobami z okolia strany Národní demokracie ako odpoveď na migračnú krízu v roku 2015 s cieľom chrániť Českú republiku pred prívalom migrantov. Jedna z jej vedúcich osobností, Nela Lisková, navštívila „Doneckú ľudovú republiku“ v marci roku 2016 ako delegátka ND. Po tomto stretnutí nasledovalo otvorenie českého „konzulátu“ „Doneckej ľudovej republiky“, v skutočnosti registrovaného ako česká mimovládna organizácia pod vedením Liskovej („konzula“) v Ostrave, ktorú české ministerstvo zahraničných vecí oficiálne neuznalo.²⁵

Napriek tomu, že príslušníkov týchto organizácií je len niekoľko stovák, môžu spôsobiť silný destabilizačný efekt nielen prostredníctvom svojich xenofóbnych aktivít proti migrantom, ale aj preto, že sú členmi proruskej „vertikály moci“ v Českej republike. ND spolupracuje so stranou Národní demokracie, kým CVZ ponúkli svoje služby Milošovi Zemanovi, ktorý však ich ponuku zatiaľ neprijal.

Dezinformácie ako hrozba pre národnú bezpečnosť

Proruské dezinformačné kanály v podobe desiatok nových mediálnych kanálov a webstránok napomáhajú všetkým vyššie uvedeným proruským organizáciám, vrátane tých najextrémnejších, v šírení svojich politických odkazov. O ich potenciáli svedčí fakt, že 25 percent českej verejnosti verí tzv. „alternatívnym médiám“ viac ako mainstreamovým.²⁶ Česká kontrarozvedka BIS v správe z roku 2015 uviedla, že tieto informačné kanály sú zamerané na vyvolanie spoločenských a vnútropolitických tlakov a zároveň na narušanie jednoty NATO a EÚ s cieľom izolovať Ukrajinu na medzinárodnej scéne.²⁷ Všetky tieto skutočnosti podnietili Ministerstvo vnútra k vytvoreniu Centra proti terorizmu a hybridným hrozbám, ktoré má čeliť nelineárnej vojne Kremľa.

25 WESOŁOWSKY, T. Donetsk Separatists Fly Flag At Czech Center That Prague Vows To Close. *Radio Free Europe*. 2. 9. 2016 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://www.rferl.org/a/ukraine-donetsk-czech-consulate-ostrava-liskova/27962142.html>

26 Disinformation operations in the Czech Republic. *European Values Think-Tank*. 13. 9. 2016 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://www.europeanvalues.net/vyzkum/disinformation-operations-in-the-czech-republic/>

27 Východná správa Bezpečnostnej informačnej služby pre rok 2015 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravaEN890a.html?ArticleID=1104>

Autori: *Grigorij Mesežnikov, Radovan Bránik*

Politický kontext

V prípade Slovenska vplyv Kremľa čiastočne pramení z budovania historickej národnej identity, založenej na spoločnej panslavistickej ideológii z 19. storočia. Protizápadné nálady pomohli po prevrate oživeniu týchto panslovanských sklonov nacionalistickými aktérmi. Mečiarovské obdobie 90. rokov a jeho de facto proruská zahraničná politika sa skončila v roku 1998, pričom v roku 2004 krajina už bola plne integrovaná do západných štruktúr NATO a EÚ. Napriek tomu však hlavný prúd slovenskej politiky volí prístup „priateľského pragmatizmu“ voči Rusku v súlade s tradične proruskou orientáciou značnej časti verejnosti. Premiér Robert Fico (Smer-SD) sa napríklad stal jedným z najotvorenejších kritikov sankcií, ktoré Európska únia uvalila na Rusko.²⁸ Na druhej strane však vojna na východnej Ukrajine do istej miery zamiešala karty, keď premenila Rusko na hrozbu v očiach slovenskej verejnosti,²⁹ pričom vláda podporovala územnú integritu Ukrajiny.³⁰ Zatiaľ čo premiér Fico zostal pri umiernennej politike a nevzdialil sa európskemu hlavnému prúdu, krajne pravicová Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS) sa stala hlavnou hnacou silou nacionalistického, na Rusko orientovaného politického panslavizmu. Nacionalistická SNS, ktorá kedysi bola najhorlivejším podporovateľom Ruska, svoj proruský postoj zmiernila po tom, ako sa stala súčasťou tretej Ficovej vlády.³¹

28 KREKÓ, P. et al. *Marching Towards Eurasia, The Kremlin connections of the Slovak far-right*. Political Capital-SDI, 2015, s. 16.

29 *Tamtiež*, s. 29.

30 Slovenská vláda ju podporila napríklad reverzným tokom plynu, humanitárnou pomocou a výcvikom ukrajinských odborníkov pre ukrajinské Ministerstvo obrany a Ministerstvo zdravotníctva.

31 Meet Slovakia's new cabinet. *Spectator*, March 22, 2016, accessed on March 13, 2017 <https://spectator.sme.sk/c/20121797/meet-slovakias-new-cabinet.html>

Na rozdiel od nej, líder ĽSNS a otvorený neonacista Marián Kotleba, najvýznamnejší vodca extrémistickej pravice, označil Majdan za skutok „teroristov“ a jeho strana začala petíciu za vystúpenie Slovenska z EÚ a NATO:

„V súčasnosti sa NATO snaží obsadiť Ukrajinu a Rusko. Americkí vojaci expandujú čoraz bližšie k ruským hraniciam. A naši zradní politici im v tom pomáhajú.“³²

ĽSNS sa riadi proruskou, anti-establišmentovou politikou vzdoru proti euroatlantickej komunite popri niekoľkých ďalších „občianskych“ aktéroch a polovojenských organizáciách, ktoré majú podporu proruských internetových „alternatívnych médií.“³³ Najalarmujúcejšou vlastnosťou vplyvu Kremľa na Slovensku je jeho zviazanosť s násilnou radikalizáciou „zdola“ medzi krajne pravicovými stranami a polovojenskými organizáciami. Nielen samotný Kotleba má úzke vzťahy s jednou z najradikálnejších skupín, Akčnou skupinou Vzдор Kysuce (VK), ale medzi poslancov a členov ĽSNS sú osoby podozrivé zo spáchania rasovo motivovaných trestných činov a nositelia antisemitských prejavov nenávisťi.³⁴ Navyše – a tu ide o výrazne nebezpečný element slovenskej pravicovo-extrémistickej scény – niektoré organizácie už vyslali svojich aktivistov na východnú Ukrajinu, aby bojovali po boku proruských „rebelov.“³⁵ Okrem toho bývalí členovia ruských zvláštnych jednotiek Spetsnaz poskytovali výcvik niektorým krajne pravicovým polovojenským skupinám.

32 V NATO sme bábkou amerických zločincov! NATO vzniklo preto, aby nás zničilo Teroristov ochraňujú, nevinných zabijajú. In: *Naše Slovensko – noviny politickej strany Mariána Kotlebu*, naseslovensko.net. Október 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2016/10/nase-slovensko-oktober-2016.pdf>

33 Napríklad Slovensko-ruská spoločnosť a Panslovenská únia. Viď KREKÓ et al. *The Weaponization of Culture: Kremlin's traditional agenda and the export of values to Central Europe*. Political Capital, 2016, 47 [cit: 2017-03-13]. Dostupné na: http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_reactionary_values_CEE_20160727.pdf

34 Navyše strana vytvorila aj „občianske hliadky,“ ktoré hliadkujú na linkách vlakov kvôli „agresívnym Rómom,“ čím legitimizovala použitie násillia proti menšinám.

35 CUPRIK, R. Slovak extremists groups can produce rebels in Ukraine. *Spectator*. 26. 2. 2015 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <https://spectator.sme.sk/c/20056340/slovak-extremists-groups-can-produce-rebels-in-ukraine.html>

Polovojenská radikalizácia za pomoci Ruska

Napriek tomu, že dve hlavné polovojenské skupiny pôsobiace na Slovensku tvoria najviac niekoľko sto členov, vojna na Ukrajine a migračná kríza poslúžili ako katalyzátor nielen pre legitimizáciu programov týchto extrémistických organizácií, zameraných proti náboženským, etnickým a sexuálnym menšinám, ale aj pre oživenie nepriateľstva medzi slovenskými a maďarskými, slovenskými a ukrajinskými organizáciami, z ktorých má každá voči druhej historické, revizionistické postoje. Skupina Slovenskí branci (SB), založená v roku 2012, je neregistrovaná branno-športová organizácia na štýl ruských vlasteneckých klubov.³⁶ SB poskytuje svojim členom všeobecný vojenský výcvik od bývalých inštruktorov Specnazu, jej predsedu a zakladateľa Petra Svrčka vycvičil *Stiag* a ruskí kozáci.³⁷ Bývalý člen skupiny Martin Kepřta, jeden z mála osvedčených zahraničných vojakov bojujúcich spolu s proruskými separatistami na východnej Ukrajine, uviedol:

*„Naším cieľom je Novorusko. Uznanie Doneckej nezávislej republiky. Som členom jej oficiálnej armády.”*³⁸

Akčná skupina Vzдор Kysuce (VK) je jednou z najnebezpečnejších polovojenských skupín vyjadrujúcich obdiv Tisovi a de facto schvalujúcich holokaust. Kvôli „napätým vzťahom” medzi Slovenskom a Ruskom VK v roku 2015 vyzývalo svojich členov, aby podkopávali politický establišment pokiaľ bude treba aj za pomoci zbraní.³⁹

36 Skupina je v kontakte s putinovským motorkárskym gangom „Noční vlci.” Jej hlavnou ideológiou je panslavizmus a solidarita slovanských národov od Jadranského mora po Beringov prieliv, namierená proti „proteroristickej agresívnej organizácii NATO pod imperiálnym vplyvom USA.“ BIČKOŠ, T. Slovenskí branci – poslanie, činnosť a zmysel existencie. *meapatria.sk*. 15. 2. 2013 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://meapatria.sk/zaujalo-nas/slovenski-branci-%E2%80%93-poslanie-cinnost-a-zmysel-existencie/>

37 Spoved Slováka, ktorý bojuje za proruských separatistov. *Aktuality.sk*. 23. 2. 2015 [cit: 2017-03-20]. Dostupné na: <http://www.aktuality.sk/clanok/271050/nevzali-ho-do-armady-siel-k-separatistom/>

38 *Tamtiež.*

39 MIKUŠOVIČ, D. Preniknite do armády a polície, vyzývajú verných radikáli zo Vzodoru. *Denník N*. 4. 6. 2015.

Destabilizačný potenciál tejto organizácie sa stáva väčším odkedy sa jej vedenia ujal Lukáš Kopáč, ktorý má v úmysle spojiť sa s SHO kvôli vytvoreniu ďalšej neonacistickej strany pred parlamentnými voľbami v roku 2020.

Infiltrácia silových zložiek štátu

Proruské organizácie predstavujú vážnu hrozbu pre slovenské bezpečnostné a obranné štruktúry, pretože zvyknú naberať členov z prostredia armády. Napríklad SB využíva zbrane a zariadenia získané aj vďaka kontaktom na príslušníkov armády. VK dokonca vyzýval svojich členov, aby prenikli do armády a do polície.⁴⁰ Súkromná stredná odborná škola ochrany osôb a majetku v Bratislave pôsobí na protizápadnej a anti-NATO platforme. Založil ju Štefan Kurilla, certifikovaný cvičiteľ zo Specnazu, bola financovaná ruskými akcionármi. Škola pripravuje študentov pre prácu v policajnom zbore, v mestskej polícii, v colnej správe, vo vojenskej polícii, atď., má teda vybudované vzťahy so slovenskými bezpečnostnými orgánmi. Bývalý riaditeľ školy Jozef Gandžala je členom aktívnej mimovládnej organizácie Asociácia slovenských vojakov (ASV), ktorá obvinila Ministerstvo obrany zo „zrady“, keď v roku 2017 v rámci plnenia povinností členských krajín po Varšavskom summite Slovensko vyslalo svoje jednotky do Lotyšska.⁴¹ Predseda ASV Jozef Žarnovičan varoval:

„Príde čas a nie je tak ďaleko, keď bude mať Slovensko národnú vládu odolnú voči nadnárodným fašistickým korporáčnym a globalistickým tlakom, (...) a silnú národnú obrannú armádu pripravenú chrániť vlastných občanov.“⁴²

⁴⁰ Tamtiež.

⁴¹ Predseda ASV Žarnovičan podozrieva skupinku okolo Gajdoša a Naďa zo spáchania vlastizrady. Žiada o prešetrenie. *Hlavné Spravy*. 3. 2. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.hlavnespravy.sk/predseda-asv-zarnovican-ziada-o-presetrenie-z-protistatnej-cinnosti-skupiny-padlo-aj-meno-gajdosa-a-nada/893524>; Deployment of troops approved. *Ministerstvo obrany Slovenskej republiky*. 11. 1. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.mosr.sk/38970-en/bezpecnostna-rada-a-vlada-sr-dnes-schvalili-vyslanie-vojakov-na-vycvikovu-misiu-do-lotysska/>

⁴² Výpoveď Asociácie slovenských vojakov. *Zem a Vek*. 25. 1. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.zemavek.sk/articles/view/vypovede-asociacie-slovenskych-vojakov>

Autori: *Edit Zgut, Lóránt Győri, Attila Juhász*

Politický kontext

Napriek spoločnej, ťažkej histórii, ktorej súčasťou bola okrem iného aj éra studenej vojny, počas ktorej Rusko v roku 1956 potlačilo maďarskú revolúciu, maďarsko-ruské vzťahy boli po páde Sovietskeho zväzu viac menej praktické a vyrovnané. Pragmatizmus vychádzajúci zo závislosti Maďarska na dodávkach ruskej energie bol vždy rozhodujúcim faktorom pre moskovskú stratégiu úradujúcej maďarskej vlády. Napriek tomu však kvôli neprítomnosti spoločného jazyka, kultúry a náboženstva v Maďarsku rusofilské hnutia zdola v podstate neexistujú. Na druhej strane, od vypuknutia krízy na Ukrajine sa dalo pozorovať, ako sa niektoré organizácie objavili takmer z ničoho nič a možno predpokladať, že aj nie z vlastnej iniciatívy. Maďarská spoločnosť i napriek politickému úsiliu otočiť krajinu na Východ je vo všeobecnosti viac orientovaná na Západ než na Rusko.⁴³ Zraniteľnosť Maďarska voči Rusku tkvie najmä v geopolitickom obrate vládnucej strany Fidesz a krajne pravicového Jobbiku – Hnutia za lepšie Maďarsko zavedením nových „pragmatických“ proruských stratégií, ktoré boli typické aj pre predchádzajúce socialistické vlády. Jobbik je súčasťou siete európskych krajne pravicových a pravicovo-populistických strán, ktoré podporujú geopolitické ciele Kremľa utváraním ozveny ruským postojom a pokusom destabilizovať EÚ a NATO. Zatiaľ čo sa však Jobbik posúva smerom k stredu politického spektra a má v úmysle otvoriť sa Západu, niektoré extrémistické, miestami polovojenské organizácie (s väzbami na Jobbik) sa stávajú dôležitejšími pre sústreďovanie ruského vplyvu v Maďarsku. Aj kvôli svojim nenávisným prejavom, revizionistickým cieľom, náborom členov za hranicami Maďarska, ako aj otvorenej nenávisti k Ukrajine predstavujú tieto organizácie hrozbu pre národnú bezpečnosť.⁴⁴

43 Magyarország a legvédtelenebb az orosz befolyással szemben. *Portfolio*. 13. 12. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: http://www.portfolio.hu/gazdasag/uzletfejlesztes/magyarorszag_a_legvedtelenebb_a_v4-ben_az_orosz_befolyással_szemben.241345.html

44 JUHÁSZ, A. et al. "I am Eurasian": the Kremlin Connections of the Hungarian Far-Right. Political Capital-Social Development Institute, 2015 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_SDI_Boll_study_IamEurasian.pdf

Jobbik a spol. sa zbierajú okolo ruskej vlajky

Napriek pokusom Jobbiku dištancovať sa od polovojenských organizácií, revizionistické Mládežnícke hnutie 64 žúp (HVIM), neonacistická skupina Armáda štvancov (Betyársereg), Hnutie maďarskej sebaobran (MÖM), ako aj organizácia Vlci (Farkasok) majú v strane zázemie aj vďaka osobným a finančným kontaktom.⁴⁵ V roku 2009 predseda Jobbiku Gábor Vona vstúpil do strategického spojenectva s vedúcimi predstaviteľmi extrémistických organizácií, ktoré pretrvávajú doteraz a ktoré poskytuje politickú legitimitu aj najnásilnejším živlom na extrémistickej scéne.⁴⁶

Tieto organizácie sa tradične zameriavali na menšiny (najmä židovského a rómskeho pôvodu) ako na svojich úhlavných nepriateľov, ale od vypuknutia krízy na Ukrajine sa dala pozorovať postupná zmena orientácie na geopolitické otázky, počas ktorej sa ich kladné postoje k Rusku stávali čoraz zjavnejšími. Sľubujú ochranu maďarskej menšiny v Zakarpatskej oblasti, podporujú úsilie separatistov o nezávislosť a ultrakonzervatívnu sústavu hodnôt Kremľa, založenú na kresťanstve, tradícii a rodine. Ruské geopolitické snahy a cielená propaganda podporujú maďarský nacionalistický naratív: podľa niektorých revizionistických nádejí môže anexia Krymu pomôcť Maďarsku znovu získať stratené územia, ako napríklad Zakarpatskú oblasť a Transylvániu. Toto je v súlade s ruskými geopolitickými úsiliami urobiť hranice v regióne viac spornými,^{47 48} a tým vytvoriť a znovuotvoriť územné spory, ktoré by mohli napomôcť vzniku zmrazených konfliktov v budúcnosti.

45 LÓRÁNT, G., JUHÁSZ, A. A Jobbiknál jól megfér a cukiság és a szélsőségek 24.hu, December 15, 2016, accessed March 20, 2017, <http://24.hu/belfold/2016/12/15/a-jobbiknal-jol-megfer-a-cukisag-es-a-szelsosegek/>

46 Gyilkolna a HVIM alelnöke. ATV. 12. 8. 2012 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: http://www.atv.hu/belfold/20120815_akasztana_es_gyilkolna_a_jobbik_szovetseges_szervezet_alelnoke

47 A székelyföldi autonómia orosz érdek – állítja egy offshore elemzőcég. Átlátszó. 26. 8. 2014 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <https://vilagterkep.atlatszo.hu/2014/08/26/a-szekelyfoldi-autonomia-orosz-erdek-allitja-egy-offshore-elemzocseg/>

48 Tyirityán: nem tartjuk Orbánt közeliségnek. 24.hu. 23. 11. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://24.hu/kozelet/2016/11/23/tyirityan-nem-tartjuk-orbant-kozellessegnek/>

Ako vieme z uniknutých e-mailov bývalého Putinovho hlavného strážníka Vladislava Surkova, Kremľ mal v úmysle počas krymskej krízy priamo podporovať politický revizionizmus,⁴⁹ najmä v súvislosti so Zakarpatskou Ukrajinou. Podľa nabúranej e-mailovej komunikácie Alexandra Usovského, prokremelského aktivistu, Jobbik spolu s ďalšou polovojenskou organizáciou možno získal finančnú podporu za organizovanie protestov na konci leta 2014.⁵⁰ Faktom je, že Jobbik a HVIM naozaj v auguste roku 2014 zorganizovali protest za autonómiu Zakarpatskej oblasti a federalizáciu Ukrajiny pred ukrajinským veľvyslanectvom v Budapešti.⁵¹

Ako typický príklad obmedzeného fungovania tejto stratégie zverejnila HVIM v roku 2014 vyhlásenie a zorganizovala protesty dožadujúce sa „vlasteneckého vzopätia na podporu Ruska,“ počas ktorých zúčastnení tvrdili, že „Zakarpatsko nie je Ukrajina a Transylvánia nie je Rumunsko.“⁵² Ďalším pokusom týchto organizácií bol bojkot čokolád a sladkostí vyrobených podnikmi Petra Porošenka.⁵³

Aktívne opatrenia: Maďarský národný front a prípad Bélu Kovácsa

Existujú aj očividnejšie prípady snáh ovplyvniť politický vývoj prostredníctvom aktívnych opatrení než tie, ktoré už boli spomenuté. Jedna z najnebezpečnejších maďarských nenávisných skupín, Maďarský národný front (MNA), bola nedávno rozpustená po tom, ako jej vodca 26. októbra 2016 postrelil a zabil policajného dôstojníka kým jeho dom pre-

49 MIHÁLY, K. Kiszivárgott iratok: A Fidesz és a Jobbik segítségével akarta megszállni Kárpát-alját Putyin? *Kettős Mércé*. 26. 10. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: http://kettosmerce.blog.hu/2016/10/26/a_fidesz_es_a_jobbik_segitsegevel_akarta_megszallni_karpataljat_putyin

50 Kremlin is behind anti-Ukrainian protests in Poland: analysis of the hacked correspondence. *Inform Napalm*. 7. 3. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na:

<https://informnapalm.org/en/kremlin-behind-anti-ukrainian-protests-poland-analysis-hacked-correspondence/>

51 Ez a háború nem a magyarság háborúja. *Jobbik*. 9. 8. 2014 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <https://jobbik.hu/hireink/ez-haboru-nem-magyarsag-haboruja>

52 Vér nélkül nem lehet, magyar nemzeti radikálisok Erdélyben. *Átlátszó*. 28. 5. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <https://atlatzo.hu/2014/05/28/ver-nelkul-nem-lehet-magyar-nemzeti-radikaliskok-erdelyben-ii/>

53 Bojkott indult a kárpátaljai magyarokért. *Alfahír*. 22. 4. 2015 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: http://alfahir.hu/bojkott_indult_a_karpataljai_magyarokert

hľadávali na prítomnosť zbraní.⁵⁴ Vyšlo najavo, že táto organizácia mala dobré vzťahy s ruskými diplomatmi a tajnými službami. Investigatívni novinári odhalili, že členovia ruskej vojenskej rozviedky (GRU) sa v Maďarsku po roky, v prestrojení za ruských diplomatov nerušene zúčastňovali airsoftových výcvikov spolu s členmi MNA.⁵⁵ Aj keď nemôžeme predpokladať, že vražda bola vykonaná na rozkaz Kremľa, samotný fakt, že tieto väzby existujú vraví veľa o tom, po akých spojenoch vie Rusko siahnuť v snahe vyvolať nepokoje.

Hoci je dobre známe, že portál *Hídfő.ru* je riadený za pomoci ruskej tajnej služby a patrí medzi „aktívne opatrenia“⁵⁶ oficiálne vyšetrovania vedené políciou a parlamentnými komisiami sa touto cestou vôbec nevydávajú.⁵⁷ Podobne sa žiadny ozajstný pokrok neudial ani v pokračujúcom vyšetrovaní vo veci Bélu Kovácsa, bývalého šéfa zahranično-politického odboru Jobbiku, ktorého úrady v súčasnosti obvinili zo špionáže proti EÚ v prospech Ruska.⁵⁸ Na Kovácsa ešte nebol vydaný zatykač, takže zatiaľ môže slobodne pokračovať v diplomatickej aktivite v Bruseli alebo manipulovať s dôkazmi. To prezrádza znepokojujúcu situáciu na maďarských úradoch, ktoré sa v obave zo straty „priateľstva“ s Ruskom veľmi neochotne stavajú proti čoraz zjavnejším prípadom ruského vplyvu a tým povzbudzujú Kremľ, aby pokračoval vo svojich aktivitách.

54 Óriásrazzia: lefejezték a Magyar Nemzeti Arcvonalat. 24.hu. 15. 11. 2016 [cit: 2017-3-20]. **Dostupné na:** <http://24.hu/belfold/2016/11/15/oriasrazzia-lefejezték-a-nemzeti-arcvonalat/>

55 New York Times: Orosz fedett hírszerzők évi ötször utaztak le Bonybe. *index.hu*. 25. 12. 2016 [cit: 2017-3-20]. **Dostupné na:** http://index.hu/belfold/2016/12/25/new_york_times_orosz_fedett_hirszerzok_evi_otszor_is_gyakorlatoztak_gyorkosekkel/

56 Könnyedén szórakozik velünk az orosz titkosszolgálat. *index.hu*. 19. 8. 2014 [cit: 2017-3-20]. **Dostupné na:** http://index.hu/belfold/2014/08/19/from_russia_with_love/

57 Maďarská vláda nezverejnila protestný list ani nežiadala ruského veľvyslanca, aby vysvetlil vzťah medzi nenávisťou skupinou a ruskými úradmi: Szijjártóék nem lépnek a bonyi rendőrgyilkosság orosz titkosszolgálati szála miatt. *index.hu*. 10. 11. 2016 [cit: 2017-3-20]. **Dostupné na:** http://index.hu/belfold/2016/11/10/szijjartoek_nem_lepnek_a_bonyi_rendorgyilkosság_orosz_titkosszolgálati_szála_miatt/

58 **Bol obvinený** Úradom pre ochranu ústavy (AH) uprostred volebnej kampane v roku 2014, ale doteraz nebolo objasnené, kto bol ruským kontaktom Bélu Kovácsa: Kovács Béla él és virul Strasbourgan. 24.hu. 15. 6. 2017 [cit: 2017-3-20]. **Dostupné na:** <http://24.hu/belfold/2016/06/15/kovacs-bela-el-es-virul-strasbourgban/>

Európska a regionálna bezpečnostná hrozba

Maďarsko sa čoraz viac stáva centrom extrémistických, „alternatívne pravicových“ európskych organizácií, ako aj centrom pre ruskú propagandu.

Ruský inštitucionálny vplyv sa okrem iného prejavuje vo vzťahoch medzi maďarskými krajne pravicovými hnutiami a niekoľkými proruskými separatistickými organizáciami v Európe, ktorých cieľom je podkopať teritoriálnu integritu regiónu. Rumunská pobočka HVIM sa stretla so separatistickým Moldavským národným demokratickým hnutím (MND), aby si vymenili skúsenosti: „*Zaujímam sa, ako sme túto organizáciu vybudovali, chcú sa od nás učiť (...) EÚ neprinesla nič dobré (...) klobúk dolu pre Putinom, s Rusmi môžeme rátať,*“ povedal o stretnutí Zoltán Szöcs, ktorého rumunskí prokurátori obvinili z prípravných prác na teroristickom útoku spojenom s HVIM.⁵⁹ Zaujímavé je, že vyššie uvedená Surkovova stratégia mala v úmysle zamerať sa na Maďarsko a Rumunsko v podpore separatistických nálad, ktoré by destabilizovali Ukrajinu.

Zsolt Dér, jeden z vedúcich predstaviteľov skupiny Vlci a člen Armády štvancov, veterán vojny v Juhoslávii, odložil svoje pripojenie sa k ruským separatistickým bojovníkom na východnej Ukrajine iba kvôli tomu, aby mohol robiť asistenta podpredsedi Maďarskej národnej rady Tamásovi Sneiderovi (bývalému neonacistovi), ktorého delegoval Jobbik.⁶⁰

Zakladateľ HVIM a podpredseda Jobbiku László Toroczkai je v kontakte s putinovcom Jamesom Dowsonom, vodcom britskej organizácie Knights Templar International (KTI), majiteľom falošných spravodajských portálov a človekom, ktorý je známy ako „fundraiser“ pre „po-

⁵⁹ Vér nélkül nem lehet: magyar nemzeti radikálisok Erdélyben II. Átlátszó, 28. 5. 2014 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <https://atlatszo.hu/2014/05/28/ver-nelkul-nem-lehet-magyar-nemzeti-radikalisok-erdelyben-ii/>

⁶⁰ Dér Zsolt és az igazság, válaszok a bulvár media hazugságaira. Szentkorona Rádió, 31. 3. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://szentkoronaradio.com/blog/2016/03/31/der-zsolt-es-az-igazsag-valaszok-a-bulvar-media-hazugsagaira/>

hraničnú stráž“ proruskej bulharskej polovojenskej organizácie Sipka.⁶¹ Okrem toho sa bývalý líder britskej krajnej pravice Nick Griffin sťahuje do Budapešti, aby v ňom našiel antiliberalne útočisko. Nebezpečenstvo destabilizácie je tak skutočné, najmä s prihliadnutím na to, HVIM a Jobbiku sa v roku 2015 vyhrážala ukrajinská polovojenská organizácia Karpatska Sič tým, že obe organizácie vyhladí.⁶²

61 Činnosť Sipky sa realizovala vo forme fyzického násillia páchaného na utečencoch. MIKLÓS, N. G. Fehér embernek fillerekért! Oroszbarát brit újfasiszták a Jobbik közelében! *Magyar Narancs*. 8. 12. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://m.magynarancs.hu/kismagyarország/feher-embernek-fillerekert-101832>

62 Fegyveres ukrán szervezet fenyegette meg a Jobbikot és a HVIM-et. *Alfahír*. 24. 4. 2015 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://alfahir.hu/fegyveres-ukran-szervezet-fenyegette-meg-a-jobbikot-es-a-hvim-et>

Autori: *Lukasz Wenerski, Michał Kaciewicz*

Politický kontext

Ruský politický vplyv v Poľsku je kvôli udalostiam v dávnej aj nedávnej minulosti značne obmedzený. Územná agresia, pokusy o rusifikáciu, ako aj sovietska okupácia v minulosti robia z postoja Kremľa, panslávského cítenia alebo obdivu pre veľkú východnú kresťanskú veľmoc, postoj, ktorý sa neteší najväčšej popularite. Namiesto toho sa hlavnými cieľmi Varšavy po prevrate stali integrácia Poľska do euroatlantickej komunity a demokratická nezávislosť pre post-sovietske republiky. Nezákonná okupácia Krymu a následná rusko-ukrajinská vojna na východnej Ukrajine znova urobila z Ruska vojenského agresora v očiach poľskej vlády, politického establišmentu a širokej verejnosti. Preto nie je prekvapením, že výsledkom varšavského summitu NATO v roku 2016 bolo posilnenie východného krídla aliancie prostredníctvom umiestnenia jedného vojenského práporu v Poľsku. Kremel bol teda nútený uchýliť sa najmä k vyvíjaniu nepriameho vplyvu na poľské okrajové nacionalistické hnutia prostredníctvom „mäkkej sily“ okrajových médií, zatiaľ čo priamy politický vplyv musel prenechať veľmi úzkemu kruhu politikov, strán a mimovládnych organizácií sústreďujúcemu sa hlavne v okolí strany Zmiana, vedenej Mateuszom Piskorským. Z tohto dôvodu súčasťou ruského modu operandi v Poľsku nie je ani tak otvorené spochybňovanie poľských prozápadných geopolitických postojov ako skôr podnecovanie pohraničného napätia s Ukrajinou alebo Nemeckom či všeobecných anti-establišmentových nálad, s cieľom destabilizovať krajinu alebo región.

Obchod s voľbami a špionáž

Bývalý politik krajne pravicovej strany Sebaobrana Poľskej republiky (SRP), Mateusz Piskorski sa na krátke obdobie v roku 2005 stal poslancom Sejmu, kde úspešne začal svoju kariéru v zahraničnej politike. V roku 2007 založil proruský a proeuroázijský think-tank Európske centrum pre geopolitickú analýzu (ECAG), ktorý sa stal sprostredkovateľom pre organizovanie účasti „volebných pozorovateľov“ v prospech

Kremla v spolupráci s Commonwealth of Independent States – Election Monitoring Organisation (CIS-EMO). Každá misia mala 100- až 200-tisícový rozpočet. Ako vysvetlil jeden bývalý politik:

„Stretol som sa s Piskorským (...) Otvoril kalendár, bol plný až praskal: Kaukaz, bývalý Sovietsky zväz, Afrika. Navrhol: Keď chceš, môžeš s nami chodiť. Keby si nám poskytol len zopár ľudí, najlepšie bývalých poslancov, radcov. Poďakoval som sa, ale mnohým kolegom sa takéto politický turizmus páčil.“⁶³

Po krymskej kríze sformoval Piskorski v roku 2015 ľavicovú stranu Zmiana (Zmena) z bývalých členov SRP, ľudí z Komunistickej mládeže Poľska a krajne pravicovej strany Falanga, čím vytvoril zatiaľ nevídané zastúpenie ruských záujmov na poľskej politickej scéne. Zmiana sa dožadovala spolupráce medzi Varšavou a Kremľom a popierala ruskú vojenskú intervenciu na východnej Ukrajine, obviňujúc z „kolapsu“ Kyjev. Politika zatkli v roku 2016 kvôli podozreniu zo špionáže, na čo polícia urobila raziu aj v domoch dvoch bývalých aktivistov Kongresu novej pravice (KNP), ktorí sú podozriví z cezhraničnej sabotáže. Je možné, že obvinený sa podieľal aj na ruskom „aktívnom opatrení“ na území západnej Ukrajiny v roku 2014, kde boli poškodené Banderove sochy s úmyslom vyvolať národnostné napätie medzi poľskou menšinou a ukrajinskou väčšinou.⁶⁴ Ukázalo sa, že Piskorski dobre pozná maďarského poslanca za Jobbik Bélu Kovácsa, osobu, ktorú maďarské úrady tiež obvinili zo špionáže pre Kremľ, keďže sa obaja zúčastnili nezákonného krymského referenda ako „nezávislí pozorovatelia.“⁶⁵

63 Piskorski presvedčil okrem iných aj Andrzeja Leppera a dvoch politikov za LPR – Sylwestra Chruszcza a Daniela Pawłowica – aby sa na takýchto misiách zúčastnili. Získal si na ne aj ľudí spomedzi svojich zahraničných kontaktov: belgického profesora-komunistu, francúzskeho vedca, nemeckého radcu a britského nacionalistu. KACEWICZ, M., KRZYMOWSKI, M. Eurozajaci w Warszawie. *Newsweek Poland*. 15. 1. 2013 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.newsweek.pl/swiat/eurozajaci-w-warszawie,100369,1,1.html>

64 Putinj ötödik hadoszlopa, újabb kémek után kutat a lengyel elhárítás. *PcBlog*. 15. 6. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <https://pcblogger.atlatszo.hu/2016/06/15/putyin-otodik-hadoszlopa-ujabb-kemek-utan-kutat-a-lengyel-elharitas/>

65 SHEKHOVTSOV, A. *Pro-Russian extremists observe the illegitimate Crimean 'referendum'*. 17. 3. 2014 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://anton-shekhovtsov.blogspot.hu/2014/03/pro-russian-extremists-observe.html>

Mäkka sila historických krívd

Kremeľ sa usiluje využiť súčasnú obrodu nacionalizmu v Poľsku šírením historického protiukrajinského a protizápadného naratívu, populárneho medzi pravicovými extrémistickými hnutiami, prostredníctvom okrajových médií alebo politikov. Napríklad strany Národné obrozenie Poľska (NOP) alebo Národno-radikálny tábor (ONR) nemožno obviňovať z proruských sympatií, hoci ich ultrakonzervatívne hodnoty, spojené s postojmi proti Ukrajine a EÚ, nepriamo nahrávajú Kremľu. Jedným z takých kľúčových bodov je Volyňská tragédia z čias Druhej svetovej vojny, počas ktorej členovia Ukrajinskej povstaleckej armády (UPA) zmasakrovali Poliakov:

„Podporiť Banderovu Ukrajinu? To je nezmysel. (...) Myslím si, že v súčasnosti, keď sa rozhodli pre toto banderovské smerovanie, by malo Poľsko prestať so všetkými priateľskými gestami voči tejto krajine.“⁶⁶

Iní sa chopili aktívnejších úloh: David Hudziec, aktivista z Tábora Veľkého Poľska, sa presťahoval na Donbas, aby mohol pracovať pre spravodajskú agentúru Novorossija a označil Ukrajinu za „skutočného“ nepriateľa Poľska. Jeden z ruských poskokov v Poľsku, šéfredaktor Xportálu Bartosz Bekier, nazval NATO „teroristickou“ organizáciou napriek tomu, že je vodcom krajne pravicového hnutia Falanga, ktorého členovia sa zúčastnili na oficiálnom tréningu aliancie pod názvom „Anakonda 16.“ Zakladateľ a bývalý predseda KNP Janusz Korwin-Mikke sa dokonca vyjadril, že separatisti v Donbase sú „ruskí vlastenci“ a protestoval proti EÚ nacistickým pozdravom.⁶⁷

⁶⁶ Z rozhovoru s novinárom Michałom Kacewiczom.

⁶⁷ DE LA BAUME, M. MEPs suspended for making Nazi gestures. *Politico*. 27. 10. 2016 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.politico.eu/article/european-parliament-meps-suspended-for-making-nazi-gestures/>

Autori: *Dr. Bernhard Weidinger, Fabian Schmid*

Politický kontext

Vzhľadom na svoj tradičný povojnový „neutrálny“ postoj má Rakúsko veľmi špecifický vzťah k Rusku, ktorý sa prejavuje aj v období po Kryme. Rakúsko bolo prvým členským štátom EÚ, ktorý privítal Vladimíra Putina na oficiálnej návšteve od anexie polostrova Krym, a to 24. júna 2014. Hoci Rakúsko uznalo, že anexia bola v rozpore s medzinárodným právom a v princípe podporilo sankcie EÚ, od samého začiatku je v popredí krajín, ktoré sa snažia sankčný režim oslabiť. Rusko má tradičné väzby na rakúsku obchodnú a politickú komunitu (vrátane stredolavej SPÖ a stredopravej ÖVP), ale tie sú zamerané najmä ekonomicky, pragmaticky a v podstate nemajú ideologické zafarbenie.

Rakúsko je výnimočným prípadom pokiaľ ide o vzťahy medzi politikou krajnou pravícou a Ruskom. Najpopulárnejšia opozičná strana, Slobodná strana Rakúska (FPÖ), je jediným politickým aktérom, ktorý má oficiálnu dohodu o spolupráci a koordinácii v širokej škále otázok s vládnuou stranou Jednotné Rusko.⁶⁸ Kandidát strany Norbert Hofer získal takmer 47% hlasov v druhom kole prezidentských volieb v decembri 2016. Dôvodom, prečo stranu po tomto úspechu Kremeľ podporuje, môže byť nádej na strane Ruska, že sa FPÖ v budúcnosti stane jednou z vládnuich strán (Rakúsko malo bez výnimky koaličné vlády od roku 1983),⁶⁹ a keďže v prieskumoch vedie a už súčasťou vlády kedysi bola, nedá sa táto možnosť vylúčiť.

Spojenia s Ruskom: uprostred a na okraji prúdu

Vzhľadom na všeobecný protiruský postoj rakúskeho obyvateľstva a historickú nevráživosť krajnej pravice voči Rusku založenú na antislovan-skom nacizme sa stanovisko FPÖ voči Rusku môže zdať prekvapujúce.

⁶⁸ Talianska organizácia Lega Nord má podobnú, aj keď menej dôležitú „koordináciu dohodu.“

⁶⁹ Russian model helps extreme right to become mainstream. *Raamop Rusland*. 22. 2. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.raamoprusland.nl/dossiers/europa/476-russian-model-helps-extreme-right-to-become-mainstream>

Takáto politika je výsledkom úmyselného proruského obratu medzi lídrami strany v čase okolo roku 2007, ktorý výrazne zosilnel počas krízy na Kryme v roku 2014. Dôvodom existencie vzťahov medzi FPÖ a Kremľom je nielen vyhliadky tejto výrazne euroskeptickej strany na úspech vo voľbách, ale aj vzájomná politická legitimizácia: FPÖ môže tvrdiť, že má za chrbtom Moskvu a funkcionári FPÖ medzitým podporujú „referendá“ a „voľby“ na Kryme a východnej Ukrajine, ako aj mestské voľby v Petrohrade v roku 2014.

Ruské konexie v FPÖ sú prítomné na najvyššej úrovni. Predseda strany Heinz-Christian Strache, jeho zástupca Johann Gudenus a ich hovorca pre zahraničnú politiku Johannes Hübner sú pravidelnými hosťami v Moskve. Osobné siete, spoločné hodnoty, diplomatický úžitok, ako aj obchodné väzby všetky hrajú v tejto láske úlohu. Proruský postoj rakúskej krajnej pravice by sa dal zo začiatku vysvetliť niektorými osobnými a ekonomickými faktormi, ale vzťah neskôr prerástol do istého politického spojenectva aj vďaka pomoci pravoslávneho oligarchu Konstantina Malofejeva, ktorý v súčasnosti veľa investuje do okrajových sietí na Ukrajine a v Európe a ktorého by teda bolo možné nazvať „mužom, ktorý platí, čo Moskva nedokáže.“⁷⁰ Ich spolupráca je ideologicky založená na ultrakonzervatívnych hodnotách, prezentovaných v protiklade k dekadentnému, morálne skazenému Západu, niekedy označovanému pojmom „Gejrópa“. Gudenus bol riaditeľom firmy s väzbami na Rusko a navštívil Putinových spojencov v Čechensku a Bielorusku, okrem toho, že bol volebným pozorovateľom počas krymského referenda v roku 2014. FPÖ tak legitimizuje nielen domácu a zahraničnú politiku Ruskej federácie, ale zároveň propaguje aj ultrakonzervatívnu morálnu nadradenosť Kremľa voči Západu.

Ruské konexie v Rakúsku však siahajú aj za hranice politických strán. Ruský vplyv je v Rakúsku zjavný v radoch krajne pravicových mládežníckych hnutí.

70 SALHANI, J. The Russian billionaire carrying out Putin's will across Europe. *ThinkProgress*. 4. 1. 2017 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <https://thinkprogress.org/putins-man-in-europe-a4fe6bb48d76#.mwc728ky8>

Ideológia Alexandra Dugina v súčasnosti nadobúda hybnú silu v rámci Identitárneho hnutia, extrémistickej mládežníckej organizácie, rakúska pobočka ktorej vznikla v roku 2012 ako odpoveď na údajnú „islamizáciu“ Európy. Skupina silnie a získava pozornosť médií (do istej miery disproporčnú vzhľadom na jej skutočnú politickú relevanciu) od začiatku utečeneckej krízy.

Vo všeobecnosti možno pozorovať vznik rozsiahlej siete „mimovládnych organizácií,“ alternatívnych médií“ a think-tankov, založených po celom Rakúsku a Nemecku a podnecujúcich k proruským postojom. Jedným z príkladov je Suworowov inštitút vo Viedni, ktorý slúži ako „premostovacia“ organizácia medzi krajne pravicovými skupinami a kresťanskými fundamentalistickými kruhmi. Ďalším je Centrum pre kontinentálnu spoluprácu, ktorý sa zdá byť čiastočne financovaný ruskými vládnymi entitami. Obe inštitúcie majú úzky vzťah s Identitárnym hnutím Rakúska. „Aktivácia“ jednotlivcov, existencia mimovládnych organizácií, proruských médií a extrémistických organizácií v Rakúsku pred a po vypuknutí krízy na Kryme nepriamo poukazujú na prístupenie k „aktívnym opatreniam,“ v rámci ktorých Kremľ z vlastnej iniciatívy siaha a preniká do zdrojov krajne pravicových strán v Európe, s úmyslom ovplyvniť európsku domácu politiku a oslabiť inštitúcie európskeho hlavného prúdu.

Mesto plesov

Ruský vplyv v Rakúsku s najväčšou pravdepodobnosťou v najbližších rokoch stúpne najmä preto, že všetky prieskumy naznačujú úspech FPÖ vo voľbách, ktoré sa uskutočnia najneskôr v roku 2018. Navyše rozšírené protiamerické nálady v Rakúsku,⁷¹ v kombinácii s antiliberálnou a autoritárskou tradíciou zrejme poskytujú úrodnú pôdu súčasnej prorúskej agitácii Slobodnej strany a iných aktérov.

71 Podľa správy Gallup U.S. Global Leadership Report pre rok 2016 bolo Rakúsko deviatou spomedzi 132 krajín v rebríčku negatívneho vnímania globálnej vodcovskej pozície USA. Vid' *The 2016 U.S.-Global Leadership Report*, Gallup [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.gallup.com/services/191807/us-global-leadership-report-2016.aspx>

Ako krajina, ktorá premostuje západnú a východnú Európu, nie je Rakúsko iba sídlom niekoľkých európskych inštitúcií a centrom ruských špiónov s odhadovaným počtom 2 až 3000 ruských agentov a informátorov v meste,⁷² ale aj pravidelným miestom pre stretávanie ruských a európskych politikov. Rakúske úrady zatiaľ o túto tému nepreukázali záujem: o ruskom vplyve niet v oficiálnych správach štátnych bezpečnostných služieb ani zmienky.

Pravidelné prorusky orientované udalosti v Rakúsku (alternatívny „Viedenský ples“ v roku 2014, ako aj stretnutie krajne pravicových „Obrancov Európy“ v Linzi v roku 2016) poskytujú príležitosť vidieť, ako sa široká sieť proruských aktérov z rôznych prostredí schádza, aby získavala kontakty a otvorene spolupracovala. Prekvitajúce spojenie medzi Kremľom a krajne pravicovými aktérmi urobili z Viedne bezpečné miesto pre rozširovanie proruskej extrémistickej siete Kremľa naprieč Európou. V tomto zmysle sa z FPÖ a Identitárneho hnutia stali sprostredkovatelia medzi proruskými aktérmi vo východnej a západnej Európe.

72 ROTTMANN, S. Vienna is still a favourite playground for spies. *BBC*. 8. 6. 2010 [cit: 2017-3-20]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/10553310>

DODATOK 1 – PROTIZÁPADNÁ RÉTORKIA V SKÚMANÝCH KRAJINÁCH

Rakúsko

Heinz-Christian Strache - Slobodná strana (FPÖ)

„Neusilujeme sa o požiar ani o tretiu svetovú vojnu, ktorá by podľa mňa aj bola možná, keď sa človek pozrie na to, ako prilievajú olej do ohňa (...) Dali sme Američanom najavo, že nás v Európe nerozdelia, a nemali by nás neustále búriť proti Rusku.“

Česká republika

Marek Obrtel - Českoslovenští vojáci v záloze (CVZ) (polovojenská skupina)

„S medzinárodnou politikou USA sa dlhodobo neviem stotožniť (...) Jej dôsledkami sú najmä „spálené krajiny“ a milióny mŕtvych po celom svete.“

Tomio Okamura - Sloboda a priama demokracie (strana)

„Chciet trestať Rusko za zločiny ukrajinských fašistov z Kyjeva bolo ukážkou ďalšej nebezpečnej hlúposti Bruselistov.“

Natalija Vitrenkova - Institut slovanských strategických štúdií (mimovládna organizácia)

„Ukrajina je nový nacistický štát. Niet divu, že sa Krym chcel odpojiť.“

Maďarsko

Článok - Armáda štvancov (BS) (polovojenská skupina)

„Nedávno v Prahe zaútočili na utečenecký tábor, dokonca aj Rusko musí agresivitu týchto zvierat potláčať silou. Toto je len začiatok. Európski nacionalisti sa pripravujú na boj; odpor sa už začal. Čoskoro sa vynorí železná vôľa o prežitie, aby obránila rodnú vlasť a zaručila ochranu rodinnému ohnisku.“

Szabó Zsolt - Armáda štvancov (BS)

„Z Ruska je znova najväčší hráč svetovej politiky. Prezident Vladimir Putin situáciu v pondelok vysvetlil a povedal, že s jednopólnym svetovým poriadkom je koniec. Ruská protiteroristická operácia v Sýrii sa oficiálne začala! (...) Keď vravíme, že návrat Ruska je pozitívnym vývojom, nemyslíme tým, že od Putina čakáme raj. Iba poriadok.“

Vona Gábor - Jobbik (strana)

„Mám obavu, že ide iba o nejakú predohru k rusko-americkej vojne. (...) Mám dojem, že čokoľvek sa deje v Transylvánii nie je v prvom rade ani o Maďaroch ani o Rumunoch, (...) ale boj o moc medzi Ruskom a USA.“

Slovensko

Petícia strany - Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS)

„V súčasnosti sa NATO snaží obsadiť Ukrajinu a Rusko. Americkí vojaci expandujú čoraz bližšie k ruským hraniciam. A naši zradní politici im v tom pomáhajú.“

Thomas Bičkoš - Slovenskí branci (SB) (polovojenská skupina)

„Členstvo v proteroristickej agresívnej organizácii NATO pod imperiálnym vplyvom USA, alebo členstvo v prebyrokratizovanej Európskej únii postupne sa meniacej na všeeurópsky superštát nie je v tomto smere absolútne žiadnou garanciou istoty ani zábezpekou slobody a zachovania suverenity SR.“

Martin Keprta - Slovenskí branci (SB) (polovojenská skupina)

„Naším cieľom je Novorusko. Uznanie Doneckej nezávislej republiky. Som členom jej oficiálnej armády. To znamená, ak bude mier, zostanem v kasárňach čakať, keď ma vlasť znovu povolá k službe.“

Výzva - Akčná skupina Vzdor Kysuce (VK) (polovojenská skupina)
„Bratia Slováci, sympatizanti a podporovatelia Akčnej skupiny Vzdor Kysuce, s prihliadnutím na vyostrené vzťahy s Ruskom a katastrofické pomery v slovenských silových zložkách vyzývame všetkých odvážnych, duševne a fyzicky zdatných nacionalistov, aby sa v rámci svojich možností pokúsili infiltrovať do armády, prípadne polície.“

Jozef Žarnovičan - Asociácia slovenských vojakov (ASV)

„Severoatlantický pakt sa čoraz viac stáva nástrojom agresie amerických a európskych elít v rámci boja o prerozdelenie zdrojov, nie na obranu demokracie, ktorá je už v podstate mŕtvou ideológiou.“

Jozef Žarnovičan - Asociácia slovenských vojakov (ASV)

„Príde čas a nie je tak ďaleko, kedy bude mať Slovensko národnú vládu odolnú voči nadnárodným fašistickým korporácnym a globalistickým tlakom, jasne definovanú spojeneckú zmluvu so silnými a spoľahlivými štátmi a silnú národnú obrannú armádu pripravenú chrániť vlastných občanov.“

Poľsko _____

Mateusz Piskorksi - Zmiana (strana)

„[Ukrajina] je skrachovaný štát. Po tom, ako Západ a s ním Poľsko podporili na Ukrajine Banderových nasledovníkov, nastal v krajine chaos.“
(...) „Obyvatelia Krymu boli oddávna naklonení Rusom a teraz sa boja banderovcov. My by sme sa mali báť tiež.“

David Hudziec - Tábor Veľkého Poľska

„Keď vypukol konflikt na Ukrajine, nechcel som ostať nečinný. V Poľsku zrazu všetci stáli proti Rusku a bezhlavo podporovali Ukrajincov. Zabudli, že banderovské hnutie, ktoré napáchalo Poliakom toľko zla, tam teraz znovu ožíva. Pre banderovcov je Poľsko úhlavným nepriateľom!“

Janusz Korwin Mikke - KORWiN (strana)

„Separatisti na Donbase sú ruskí vlastenci. Jeho excelencia, prezident Ukrajiny Petro Porošenko ich musí zničiť, rovnako ako Nemci museli udusiť Varšavské povstanie. (...) Najskôr vás prekvapím, ale keby som ja bol Putin, tak by som tam po zostrelení toho lietadla okamžite poslal 50 tisíc vojakov, zabral by som územie, postrieľal páchatelov a usporiadal by som spravodlivé referendum.“

DODATOK 2 – PRORUSKÉ POLOVOJENSKÉ ORGANIZÁCIE V STREDOVÝCHODNEJ EURÓPE

Česká republika

Českoslovenští vojáci v záloze (CVZ)			Založená: 2015
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 500/6000**	Nacionalizmus Panslavizmus Proti NATO Proti Ukrajine	Vojenský výcvik Povolené zbrane	Rétorika

Národní domobrana (ND)			Založená: 2015
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 50/2500	Nacionalizmus Panslavizmus Proti NATO Proti migrácii Proti Ukrajine	Vojenský výcvik Krizový výcvik	Donecká ľudová republika, Konzulát Doneckej ľudovej republiky v Ostrave

Maďarsko

Mládežnícke hnutie 64 žúp (HVIM)			Založená: 2001
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 100-200	Nacionalizmus Revizionizmus Antisemitizmus Proti migrácii Proti Ukrajine	Vojenské výcviky, prípád proruského terorizmu, násilie páchané na migrantoch	Podnestersko

Armáda štvancov (BS)			Založená: 2008
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 400	Neonacizmus Antisemitizmu Proti Rómom Proti migrácii	Vojenské výcviky, vydieračstvo, zločiny z nenávisťi proti Rómom	Ruské bojové kluby

Vlci			Založená: 2011
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
-	Nacionalizmus Antisemitizmus Proti Rómom Proti migrácii	Vojenské výcviky, airsoftové tréningy	Separatisti

Nová maďarská garda (ÚMG)			Založená: 2009
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 200	Nacionalizmus Antisemitizmus Proti Rómom Proti migrácii	Vojenské výcviky	Rétorika

Hnutie maďarskej sebaobrany (MÖM)			Založená: 2014
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
-	Nacionalizmus Antisemitizmus Proti Rómom Proti migrácii	Vojenské výcviky, protirómske pochody	Rétorika

Maďarský národný front (MNA)			Založená: 1989/ zaniknutá
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
-	Nacionalizmus Antisemitizmus Proti Rómom Pro-Putin	Vojenské výcviky	GRU

Slovensko

Slovenskí branci (SB)			Založená: 2012
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 150	Panslavizmus Proti NATO Proti Ukrajine	Ruské bojové a taktické kurzy, kurzy prežitia, kurzy Systema (Система), kurzy strelby	Separatistický bojovník – Martin Kepřta, Spolok Stiag Inštruktori zo Specnazu a OMON, Ruské vlastenecké kluby, Noční Vlci

Akčná skupina Vzдор Kysuce (VK)			Založená: 2011
Počet členov	Ideológia	Násilná hrozba	Spojenie s Ruskom
cca 200	Neonacizmus Panslavizmus Antisemitizmus Proti NATO Proti Ukrajine	Vojenský výcvik, infiltrácia ozbrojených jednotiek, podpaľačský útok na rómsku rodinu	Rétorika

*Proruské polovojské organizácie existujú iba v Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku. V Rakúsku sa nenachádzajú žiadne proruské polovojské organizácie, kým niektoré polovojské hnutia v Poľsku sú infiltrované proruskými politikmi.

** Počet členov odhadovaný odborníkmi /počet členov ohlasovaný klubom.

Od vypuknutia ukrajinskej krízy sme svedkami toho, ako krajná pravica a extrémistické organizácie, z ktorých sa väčšina pôvodne zameriavala najmä na národnostné, náboženské a sexuálne menšiny ako svojich hlavných nepriateľov, postupne zameriava pozornosť na geopolitické otázky. Nielen, že agitujú proti NATO a EÚ, ale nadovšetko sympatizujú s Ruskom Vladimíra Putina, ktoré považujú za svoj ideologický a politický vzor. Zdieľajú tiež hlbokú nenávisť voči Ukrajine. Tento vývoj nie je náhodný. Je skôr prejavom rozsiahlejšieho úsilia Kremľa podkopávať stabilitu v regióne vo všeobecnosti a konkrétne bilaterálne vzťahy s Ukrajinou prostredníctvom podpory úsilia tzv. pokašiteľov v regióne – separatistických, revizionistických a ultranacionalistických organizácií. Čím viac nezhôd medzi týmito krajinami, čím problematickejšie sú historické diskusie o obnove pôvodných hraníc, tým viac je strachu a nedôvery v regióne. To je voda na mlyn pre Kremľ. Ten zameriava svoju stratégiu na to, aby vyžil neistoty, ktoré sú dodnes boľavým miestom v Stredovýchodnej Európe: trpké spomienky na historické územné spory, nacionalisticko–separatistické tendencie a hrozivé príznaky šovinistických ideológií, ktoré týmto národom opäť sľubujú národnú gloriolu. Vyjadrujeme poďakovanie autorom jednotlivých prípadových štúdií v dotknutých krajinách za ich mimoriadne úsilie: Fabian Schmid, Bernhard Weidinger, Petra Vejvodová, Jakub Janda, Veronika Víchová, Michal Kacewicz, Łukasz Wenerski, Grigorij Mesežnikov, Radoslav Bránik, Daniel Milo, Attila Juhász, András Dezső a Szabolcs Panyi.

